

VAI OTRGADNIECĪBA IR EFEKTĪVA LATVIJAS PAMATIZGLĪTĪBĀ?

Is the Repeat a Year Practice Effective in Latvian Basic Education?

Ivans Jānis Mihailovs

Rīga Stradiņš University Daugavpils University, Latvia

Aira Aija Krūmina

Rīga Stradiņš University, Latvia

Abstract. Each country has pupils, who are not able to meet certain educational requirements (according, their health, behavior, social or other problems). One of the solutions of these problems is the repeat a year. The number of pupils remaining for the second year at the same grade in Latvia is 1 % of total number of pupils. However, in Latvia have not been taken researches of the repeat a year on basic education, its causes and the activities of educational institutions. Therefore, it is not clear whether the repeat a year is effective in Latvia?

The article presents the results of a comprehensive repeat a year survey, conducted in 2016, covering 70 Latvian educational institutions that implement basic education programs. The purpose of the research is to determine the causes of repeat a year phenomenon and the activities of educational institutions to prevent it in basic education in Latvia, ascertaining whether the repeat a year is effective in solving learning and behavioral problems of pupils.

Methods of research – questionnaires and interviews with directors of educational institutions and other responsible persons (vice-directors of educational institutions, support staff – social pedagogues, speech therapists, etc.), who daily work with pupils remaining for the second year at the same grade.

The survey has made it clear that the repeat a year is effective if the educational institution identifies its possible causes as quickly as possible and implements targeted and planned activities to prevent and implement it (including involving municipality and other specialists), as well as the interest of the pupil and their parents is cooperation in solving problems.

Keywords: repeat a year, pupils remaining for the second year at the same grade, educational institution, basic education.

Ievads

Introduction

Katrā valstī ir izglītojamie, kuri savu veselības, uzvedības, sociālo, ģimenes vai citu problēmu dēļ nav spējīgi izpildīt noteiktas prasības izglītībā. Viens no minēto problēmu risinājumiem un vienlaikus arī viens no izglītojamā īpaša atbalsta veidiem, nosakot papildu mācību pasākumus visa mācību gada laikā un

nodrošinot viņam papildu iespējas apgūt nepieciešamu mācību vielu, ir otrgadniecība / otrgadība.

Otrgadnieku skaits Latvijā sastāda nedaudz vairāk kā 1 % no izglītojamo skaita (plašāk sk. Mācību gada atkārtošana obligātās izglītības posmā Eiropā: normatīvais regulējums un statistika, 2011). Tas nozīmē, ka otrgadniecības īstenošana un nodrošināšana prasa ievērojamus finanšu un cilvēkresursus, kā arī “uzliek” pedagogiem papildus pienākumus – būt sagatavotiem un spētu ņemt vērā otrgadnieku specifiku savā ikdienas pedagoģiskajā darbībā.

Tomēr līdz šim Latvijā nav veikti aptveroši pētījumi par otrgadniecību, tās iemesliem un izglītības iestāžu īstenojamiem pasākumiem tās novēršanai. Līdz ar to nav arī skaidrs, vai otrgadniecība Latvijā ir efektīva?

Pētījuma mērķis – apzināt otrgadniecības cēloņus un izglītības iestāžu rīcību tās novēršanai vispārējā pamatizglītībā Latvijā, noskaidrojot, vai otrgadniecība ir efektīva mācību un uzvedības problēmu risināšanai.

Pētījuma metodes – anketēšana (tika izdalītas un iegūtas 70 anketas) un 100 daļēji strukturētās intervijas ar izglītības iestāžu direktoriem un citām personām (izglītības iestāžu direktora vietnieki, atbalsta personāls – sociālie pedagogi, logopēdi u.c.), kuras ikdienā strādā ar otrgadniekiem. Pētījums tika veikts 70 Latvijas izglītības iestādēs, kuras īsteno pamatizglītības programmas (t.i., apt. 10 % no izglītības iestādēm, kuras īstenoja pamatizglītības programmas).

Iegūtie dati tika analizēti, izmantojot MS Excel.

Rakstā ir atspoguļota daļa no 2016. gadā veiktā apkopojošā otrgadniecības pētījuma rezultātiem, īpašu uzmanību pievēršot otrgadnieku skaitam, otrgadniecības iemesliem un izglītības iestāžu rīcības otrgadniecības novēršanai izvērtējumam (daļa no pētījuma ir publicēta – Otrgadniecība izglītības iestādēs, kas īsteno vispārējās pamatizglītības programmas Latvijā, 2016).

Otrgadnieku skaits Latvijas Republikā

The number of pupils remaining for the second year at the same grade at the Republic of Latvia

Uzsākot pētījumu, 2016. gada sākumā tika konstatēts, ka saskaņā ar Centrālās Statistikas pārvaldes datiem 2015. gadā Latvijas Republikā pamatizglītībā bija 2094 otrgadnieku un trešgadnieku. Vislielākais otrgadnieku skaits ir novērojams 1. klasē – 363, 8. un 9.klasē – attiecīgi 375 un 604 otrgadnieki (Centrālā statistikas pārvalde, 2016)).

Vērtējot minēto informāciju, ir jānorāda, ka saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu izglītojamo vispārējās pamatizglītības programmā 1. – 8. klasē ir tiesības atstāt uz otru mācību gadu tajā pašā klasē tikai vienu reizi (t.i., trešgadniecība Latvijā nav pieļaujama (kaut arī izpētes laikā tika konstatēti vismaz 28 trešgadniecības gadījumu, pārsvarā skaidrojot to ar apstākli, ka izglītojamais

izglītības iestādi neapmeklē vispār un viņam nav nevienas atzīmes), savukārt izglītojamajam, kurš par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmis liecību, ir tiesības mācīties 9. klasē atkārtoti (līdz pilngadības sasniegšanai, kas arī izskaidro tik augstu otrgadnieku un atsevišķos gadījumos faktisko trešgadnieku skaitu 9. klasē) (Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumi Nr. 591 “Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi”).

Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka otrgadnieku skaits Latvijā ir būtiski samazinājies pēdējo 10 gadu laikā (kas faktiski ir izskaidrojams gan ar izglītojamo skaita samazināšanos, gan ar faktisko trešgadniecības (atkārtotās otrgadniecības) aizliegumu).

Salīdzinot ar situāciju, kas fiksēta 2008. gadā publicētajā ziņojumā, 2006./2007. mācību gadā vispārējā izglītībā dienas skolās vidēji ir bijis 3,5 % otrgadnieku, t.sk.: 1. klasē – 5 %, 9.klasē – 3,8 %, bet 7.klasē pat 5,5 % izglītojamo, kuri pamatizglītības programmu apguvuši otro vai trešo gadu (Informatīvais ziņojums par pasākumiem, lai samazinātu skolēnu ar zemiem mācību sasniegumiem daudzumu vispārējā izglītībā, 2008).

Savukārt 2012. gada ziņojumā par skolēnu sekmību konstatēts, ka valstī vispārējā vidējā izglītībā ik gadu uz otro vai pat trešo reizi tajā pašā klasē paliek 2 – 2,5 % izglītojamo, bet vislielākais otrgadnieku skaits ir bijis 1. klasē un 9. klasē (šī tendence ir palikusi nemainīga arī 2016. gadā). Pie tam zēnu – otrgadnieku ir ievērojami vairāk nekā meiteņu – otrgadnieču (Informatīvais ziņojums “Par situāciju skolēnu sekmībā vispārējā izglītībā”, 2012).

Minētais ļauj apgalvot, ka otrgadnieku skaits ir pakāpeniski samazinājies salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. 2016. gadā lielākais otrgadnieku skaits pārsvarā visās skolu grupās ir 7. – 9. klašu grupā, bet mazākais – 2. – 4. klašu grupā. Salīdzinoši daudz otrgadnieku joprojām ir 1. klasē.

Salīdzinājumā ar 2011. gada un 2008. gada statistiskajiem datiem mazāk otrgadnieku ir 9. klasē, kas tostarp saistīts ar to, ka daļa nepietiekamus vērtējumus saņēmušo izglītojamo mācības ir pārtraukuši, sasniedzot pilngadību, vai izmantojuši iespēju turpināt mācīties vakarskolās vai tālmācības skolās, kā arī profesionālās izglītības iestādēs. Tas savukārt izskaidro faktu, ka liels otrgadnieku skaits ir vakara, vakara (maiņu), neklātienēs, un tālmācības skolās, kur otrgadniecības īpatsvars sastāda līdz pat 27 – 30 % no kopējā izglītojamo skaita. Turklāt samērā bieži izglītības iestādes otrgadniekus pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas neatskaita.

Kopumā ir jākonstatē, ka Latvijas Republikā joprojām ir vērojamas problēmas ar precīza otrgadnieku (un arī trešgadnieku) skaita noteikšanu, kas rada tiešus zaudējumus valstij, kura finansē otrgadnieku mācības.

Vienlaikus otrgadniecība aktualizē jautājumu par iekļaušanas un atbalsta problēmām izglītības sistēmā, tostarp par vienlīdzīgu pieeju dažādiem izglītības resursiem un ģimenes sociāli ekonomiskā stāvokļa (SES) ietekmes mazināšanu uz izglītojamo (Overcoming Exclusion through Inclusive Approaches in Education Conceptual Paper A Challenge & A Vision, 2003; Ястребов, Бессуднов, Пинская, & Косарецкий, 2013).

Otrgadniecības iemesli *The reasons of repeat a year practice*

Lai noskaidrotu, vai otrgadniecība kā īpašs izglītojamā atbalsta veids ir efektīva, ir jāapzina tās iemesli. Protams, ka katrā individuālā gadījumā šie iemesli būs atšķirīgi un katra konkrētā izglītojamā otrgadniecību noteiks savdabīga iemeslu kombinācija (kas tostarp būs saistīta arī ar izglītojama vecumu un klasi). Vienlaikus anketēšanas un interviju rezultāti ļāva apzināt tos dominējošos iemeslus, kas ir otrgadniecības pamatā attiecīgajā vecuma / klases grupā.

Otrgadniecību 1. klasē (un samērā bieži arī 2. un 3. klasē) nosaka vāja vispārējā sagatavotība skolai (īpaši ja bērns vispār nav apmeklējis pirmsskolas izglītības iestādi vai pirmsskolas izglītības iestādē viņam nav sniegts atbilstošs atbalsts) un bērna veselības problēmas (tostarp, piemēram, slēpta šizofrēnija, disleksija, disgrāfija), par kurām salīdzinoši bieži skolas nav savlaicīgi informētas. Savlaicīgi nerisinātas (slēptas) veselības problēmas ir pamats tam, ka izvēlētajā izglītības programmas / izglītības iestādē nav atbilstoša bērna spējām un tajā nav speciālistu, kuri varētu nodrošināt nepieciešamo atbalstu. Tas nozīmē, ka vecāki nav izvērtējuši iespēju izvēlēties savam bērnam speciālās izglītības programmu. Samērā bieži otrgadniecības iemesls šajā posmā ir zināšanu trūkums tādos mācību priekšmetos, ka dzimtā valoda, matemātika, arī angļu valoda.

Tāpat starp dominējošiem otrgadniecības iemesliem ir jāmin uzvedības traucējumi (t.s. sociālās uzvedības novirzes), kas nenoliedzami ietekmē izglītojamā spējas mācīties, t.i., vāja lasītprasme un nespēja ilgstoši koncentrēties viena veida darbībai, lasīšanas grūtības un teksta uztveres problēmas to klausoties.

Būtiski, ka samērā bieži tiek konstatēta arī vecāku nevēlēšanās un neprasme iesaistīties sava bērna audzināšanā un izglītošanā. Turklāt vecāku emocionālais stāvoklis, nabadzība, bezdarbs, vecāku veselības un sociālās problēmas, kā arī vecāki prombūtnē – ārzemēs pietiekami bieži ietekmē mācības. Savukārt aptaujātie pedagogi atzīst, ka vecāku atbalsts, iesaistīšanās, interese par sava bērna mācībām ir ļoti būtiska visos skolas gados, īpaši, ja bērnam ir mācību, uzvedības vai saskarsmes problēmas.

Samērā reti ir konstatējamas iekļaušanās problēmas, kad bērns pilnībā nav spējīgs komunicēt ar klases biedriem un iekļauties klasē (lai gan attiecību

problēmu ietekme uz otrgadniecību nav noliedzama, tomēr šajā posmā tā nav dominējoša).

Ievērojot mācību satura specifiku un salīdzinoši elementāro raksturu, kā arī tradicionāli īstenoto klases audzinātājas – bērnu sadarbības modeli šajā izglītības posmā, jākonstatē, ka, ja bērns ir sagatavots un spēj kaut minimālā līmenī apgūt 1. klases mācību vielu, iekļauties klases / skolas kolektīvā, tad ar retiem izņēmumiem viņš spēs mācīties arī 2. un 3. klasē (kas arī izskaidro tik zemu otrgadnieku skaitu šajās klasēs).

Izvērtējot sniegtās atbildes par mācību priekšmetiem, kas skolēniem sagādā lielākās grūtības, konstatēts, ka: pirmajā vietā viennozīmīgi visās klašu grupās tā ir dzimtā valoda un literatūra, otrajā – matemātika, trešajā – svešvalodas (angļu valoda un krievu vai vācu valoda kā otrā svešvaloda).

Otrgadniecību no 5. līdz 9. klasei (ja vien neskaita dažādas veselības problēmas, kuru pamatā var būt gan traumas, gan arī iedzimtība) ietekmē stundu kavējumi (gan attaisnoti, gan neattaisnoti), kā rezultātā skolēnam ir arvien grūtāk uztvert / sekot mācību vielai, kuras sarežģītības pakāpe pieaug. Tādēļ samērā bieži otrgadniecības iemesls šajā klašu posmā ir zināšanu trūkums tādos mācību priekšmetos kā matemātika, fiziska, ķīmija, dabaszinības, arī svešvaloda, retāk Latvijas un pasaules vēsture, sociālās zinības.

Kā otrgadniecības iemesli 5.-9. klašu grupā tiek minēti: sociālās problēmas ģimenē (tostarp nepieciešamība pieskatīt brāļus un māšas, vēlme / nepieciešamība pelnīt iztiku), izglītojamo uzvedības problēmas, kuras bieži determinē audzināšanas un ģimenes sociālās problēmas) un konflikti ar klases / skolas biedriem, kā arī salīdzinošs pedagoga kontroles samazinājums, pārejot uz sistēmu, kad katru mācību priekšmetu māca cits pedagogs. Vienlaikus tas apliecina arī atsevišķu izglītojamo vājās paškontroles un pašorganizācijas prasmes.

Atsevišķiem izglītojamajiem par otrgadniecības iemeslu kļūst pārslodze, mācības skolā apvienojot ar ārpus skolas dzīvi (mākslas, sporta, mūzikas skolas, dažāda veida vaļasprieki un nodarbes, īpaši sports).

Vienlaikus pedagogu intervijās tika aktualizēts vēl viens būtiskais apstāklis, t.i., izglītojamie, kuri tiek atstāti uz otru gadu, zina, ka pēc gada tiks pārcelti uz nākamo klasi "tāpat vien" (jo trešgadniecība taču ir aizliegta), kas nebūt nemotivē mācīties.

Kopumā pētījums ir ļāvis konstatēt trīs dominējošos otrgadniecības iemeslus visās klasēs: izglītojamā veselības problēmas, ģimenes SES (kas novērojams arī citās valstīs) (Skolēnu labklājība Latvijā starptautiskā salīdzinājumā – OECD PISA 2015 jaunākie rezultāti un secinājumi, 2017) un izglītojamo mācību un audzināšanas / uzvedības problēmas, kas atbildoši aktualizē jautājumu par savlaicīgiem un efektīviem izglītojamo atbalsta mehānismiem.

Otrgadniecības īstenošana *The implementation of repeat a year practice*

Kā jau tika norādīts, tad izglītojamais tiek atstāts uz otru gadu, ja savu mācību, uzvedības vai citu problēmu dēļ nav spējīgs apgūt mācību saturu, tātad ir nesekmīgs (plašāk sk. Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumi Nr. 591 “Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi”). Tas nozīmē, ka atkārtoti mācoties tajā pašā klasē, izglītojamajam būtu jāspēj apgūt noteiktu mācību saturu un kļūt sekmīgam. Tas ir iespējams, ja bērnam vai pusaudzim tiek nodrošināts nepieciešamais atbalsts un vismaz daļēji ir pārvarētas / mazinātas konstatētas problēmas. Minētais apstākļu kopums nosaka otrgadniecības efektivitāti, tātad to, vai atkārtotas mācības tajā pašā klasē ir lietderīgas un vai ir izdevies “tikt galā ar tiem izaicinājumiem”, kuru dēļ izglītojamais ir nesekmīgs.

Ir skaidrs, ka izglītības iestāde viena pati nespēj atrisināt izglītojamā veselības vai ģimenes SES problēmas. Situāciju sarežģī gadījumi, kad izglītojamā vecāki nevēlās vai nav spējīgi sadarboties ar skolu (Jāatzīmē, ka sadarbību ar vecākiem kā pirmo prioritāti darbā ar esošo otrgadnieku atzīmē 28 % aptaujāto skolu, savukārt 72 % skolu par prioritāru atzīst darbu ar pašu bērnu – pie nosacījuma, ka vecāki ir nodrošinājuši bērna ierašanos skolā. Aptuveni puse skolu puda viedokli, ka tieši otrgadnieku vecāki ir tie, kuri (..) *pārāk maz interesējas vai vispār neinteresējas par sava bērna gaitām (sekmēm, kavējumiem uzvedību), izvairās no atbildības un nav vērsti uz sadarbību*”).

Līdz ar to, kā liecina pētījuma rezultāti, būtiska nozīme ir pašvaldību iesaistei un starpinstitucionālajai sadarbībai. Tās tiesiskā nostiprināšana ir notikusi tikai 2017. gada septembrī (Ministru kabineta 2017. gada 12. septembra noteikumi Nr. 545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā”). Tomēr joprojām ir aktuāls jautājums par normatīvā regulējuma iedzīvināšanu, speciālistu un citu resursu pieejamību, kā arī savlaicīgu informācijas apmaiņu, lai ne tikai novērstu otrgadniecības iemeslus, bet arī strādātu preventīvi. Vienlaikus situāciju apgrūtina apstākļi, ka vairākos gadījumos, izglītojamais ir deklarēts vienā pašvaldībā, mācās citā, bet dzīvo trešajā pašvaldībā. Arī izglītojamā vecāki bieži vien ir deklarēti dažādās pašvaldībās (gan savstarpēji, gan ar savu bērnu).

Pētījuma rezultāti liecina, ka, ja netiek risinātas (vismaz minimālā līmenī) bērna veselības un ģimenes SES problēmas, tad otrgadniecība nesasniedz savu mērķi, jo, piemēram, izglītojamais turpina bieži slimot vai finanšu līdzekļu vai vecāku uzmanības trūkuma dēļ bieži neapmeklē skolu.

Pētījumā laikā sadarbību ar pašvaldībām kā veiksmīgu vērtēja 39 % skolu, 33 % skolu atzīmēja – lai saņemtu atbalstu, nepieciešama pārliecinoša

argumentācija un “...tas nenākas viegli”, 28 % skolu sadarbību ar pašvaldību vērtēja kā smagnēju vai vāju.

Skolas pamatuzdevums, nodrošinot atkārtotas bērna mācības tajā pašā klasē, ir likvidēt / mazināt robus zināšanās, kuru dēļ bērns ir nesekmīgs. Kā liecina skolu prakse, jo vecākā klasē mācās otrgadnieks, jo lielākas ir zināšanu plaisas un jo grūtāk ir šos robus mazināt. Šajā gadījumā ievērojama nozīme otrgadniecības mazināšanā ir ne tikai pedagogu un cita atbalsta personāla sniegtajam atbalstam, bet arī ģimenes attieksmei.

Lielākā daļa pētījumā iesaistīto skolu (66 %) norādīja, ka izstrādā individuālā atbalsta plānus un savas iekšējās kārtības, kā strādāt ar izglītojamiem, kuriem ir mācīšanās un uzvedības grūtības (sociālās uzvedības novirzes). Pasākumi, kas apliecinājuši rezultativitāti, ir šādi: individuālie mācību plāni, apņemšanās “soli pa soli” (īpaši ja izglītojamais ir vērsts uz sadarbību), īstermiņa darbības, kas mērāmas ar konkrētu rezultātu, papildkonsultāciju pieejamība, pedagoga rakstisks novērtējums pēc stundas par darbu tajā, pamudinājums, uzslava, atgādņu izmantošana mācību stundās u.tml.

Tāpat diezgan plaši tiek izmantotas papildu mācību iespējas, pagarinot mācību gadu, t.i., 43 izglītības iestādes norādīja, ka pārsvarā pagarināto mācību gadu praktizē mācību gada noslēgumā (jūnijā) un tikai īpašos gadījumos gala vērtējumu skolēnam izliek augustā, savukārt 27 izglītības iestādes pagarināto mācību gadu regulāri īsteno arī augusta beigās, uzskatot, ka zināšanu nostiprināšana pirms jaunā mācību gada uzsākšanas ir mērķtiecīgāka.

Izglītības iestādes cenšas savlaicīgi apzināt katra izglītojamā problēmu loku un “vājās vietas” izglītības saturā, taču tām bieži vien pietrūkst cilvēkresursu (īpaši atbalsta personāla – psihologs, speciālais pedagogs, logopēds, psihologs, sociālais pedagogs) un zināšanu / metodiskā atbalsta, lai problēmas risinātu. Turklāt atbalsta personāla pakalpojumi bieži ir nepieciešami ne tikai pašam izglītojamajam, bet arī viņa vecākiem / vecvecākiem.

Nobeigums **Conclusions**

Veiktais pētījums liecina, ka šobrīd otrgadniecība Latvijas pamatizglītības iestādēs nav efektīva (vidēji tā sasniedz savu mērķi tikai katrā trešajā gadījumā, pie tam tās efektivitāte mazinās, pieaugot izglītojamo vecumam / klasei).

Otrgadniecība nav efektīva, ja netiek atrisinātas konstatētās problēmas un nav pietiekams nepieciešamais atbalsts. Tas nozīmē, ka otrgadniecība var un bieži vien sasniedz pretēju efektu plānotajam. T.i., otrgadnieki, kas nav motivēti mācīties, nesadarbojas ar pedagogiem un atbalsta personālu (tāpat kā viņu vecāki), nākamajā gadā skolu bieži neapmeklē, aizbildinās, ka vairākus mācību priekšmetus ir jau apguvuši, faktiski regresē savās zināšanās un prasmēs, samērā

bieži tiek pārcelti uz nākamo klasi ar sliktākiem mācību sasniegumiem (zināšanām), nekā tie ir bijuši iepriekšējā reizē.

Atkārtotu mācību sekmīgumu tajā pašā klasē, ievērojot pētījuma rezultātus, pie nosacījuma, ja izglītojamais regulāri apmeklē izglītības iestādi, nosaka pieci komponenti (ar nelieliem individuāliem izņēmumiem), no kuriem tiešā veidā ir atkarīga otrgadniecības efektivitāte. Tie ir: izglītojamā veselība, salīdzinoši labvēlīgs ģimenes SES, vecāku iesaistīšanās un atbalsts saviem bērniem, izglītojamā interesē / motivācija un laba komunikācija ar pedagogiem, nepieciešamo speciālistu esamība skolā, kuri ir gatavi un ir zinoši, lai strādātu ar otrgadnieku. Tas nozīmē, ka gandrīz katras otrgadniecības gadījumā skolai sadarbībā ar pašvaldību / citu kompetentu institūciju būtu jāatrisina problēmas, kas iespēju robežās aptver visus minētos komponentus (neskaitot specifiskus apstākļus). Vienlaikus minētais aktualizē jautājumu par līdztiesīgu pieeju izglītībai, iespējami minimizējot nelabvēlīgo komponentu ietekmi uz bērna mācībām.

Pētījuma rezultāti liecina, ka šobrīd resursu trūkums, lai otrgadniecība būtu efektīva, ir vērojams ne tikai skolās, bet arī pašvaldībās. Pamatā trūkst speciālistu, kā arī ģimeņu, bet ja bērns ir jau pietiekami pieaudzis (piemēram, 14 un vairāk gadi) – tad arī bērnu ietekmēšanas iespēju, lai bērns regulāri apmeklētu skolu. Tieši tādēļ 48 % pētīto skolu pauda viedokli, ka situācijās, kad otrgadniecība ir vecāku klajas bezatbildības rezultāts, iesaistīt otrgadnieka pamatizglītības finansēšanā ģimeni. Tas gan ir visnotaļ diskutējams jautājums, jo tādējādi tiek tieši skarta ģimenes un paša bērna atbildība par mācībām.

Summary

Each country has pupils, who are not able to meet certain educational requirements (according, their health, behavior, social or other problems). One of the solutions of these problems is the repeat a year practice. The number of pupils remaining for the second year at the same grade in Latvia is 1 % of total number of pupils. However, in Latvia have not been taken researches of the repeat a year practice on basic education, its causes and the activities of educational institutions. Therefore, it is not clear whether the repeat a year is effective in Latvian basic education?

The article presents the results of a comprehensive repeat a year survey, conducted in 2016, covering 70 Latvian educational institutions that implement basic education programs. The purpose of the research is to determine the causes of repeat a year phenomenon and the activities of educational institutions to prevent it in basic education in Latvia, ascertaining whether the repeat a year is effective in solving learning and behavioral problems of pupils.

Methods of research – questionnaires and interviews with directors of educational institutions and other responsible persons (vice-directors of educational institutions, support staff – social pedagogues, speech therapists, etc.), who daily work with pupils remaining for the second year at the same grade.

The survey has made it clear that the repeat a year practice in Latvian is not so effective (on average, it achieves its target only in every third case, but its efficiency will decrease as the age / class of learners grows). Sometimes it would be effective if the educational institution identifies its possible causes as quickly as possible and implements targeted and planned activities to prevent and implement it (including involving municipality and other specialists), as well as the interest of the pupil and their parents is cooperation in solving problems.

The repeat a year practice is not effective if the problems identified in school are not solved and the necessary support is not sufficient. This means that this practice can and often achieve the opposite effect to the intended one. That is, pupils remaining for the second year at the same grade, if they not motivated to study, do not cooperate with teachers and support staff (just like their parents), do not attend the school, are not interested in studies, because several subjects have already been studied, therefore it would be the regress in their knowledges and skills. They are often moved to the next class with lesser learning outcomes (knowledge) than they had before.

The success of repeat learning in the same class, according to the results of the study, is determined on the condition that the pupil regularly attends an educational institution, with five components (with minor individual exceptions), on which the effectiveness of the repeat a year practice is directly dependent. They are: health of pupil, relatively favorable family socio-economic status, involvement of parents and support for their children, interest of the pupils / motivation to continue studies and good communication with the teachers / support staff, the presence of the necessary specialists in the school who are ready and knowledgeable to work with the pupil remaining for the second year at the same grade. This means that the school should work with the municipality / other competent institution to solve the problems that cover these components (apart from the specific circumstances).

At the same time, the results of the research show that at present, lack of resources in order to make the repeat a year practice effective, is observed not only in schools, but also in municipalities.

Basically, there is a shortage of specialists as well as families, but if the child has already grown sufficiently (for example, 14 years or more) and a child influencing possibilities to promote a regular school attendance. That is why 48 % of the schools made a point that in a situation where the repeat a year practice is the result of an irresponsibility of parents (family), it would be necessary to involve a family in basic education funding (which is a very questionable issue, directly affecting the family and the child responsibility for training).

Literatūra References

- Centrālā statistikas pārvalde (2016). *Otrgadnieku un trešgadnieku skaits vispārizglītojošajās skolās (mācību gada sākumā)*. Retrieved from http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala__ikgad_izgl/?tablelist=true&rxid=cddb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0
- Informatīvais ziņojums par pasākumiem, lai samazinātu skolēnu ar zemiem mācību sasniegumiem daudzumu vispārējā izglītībā* (2008). Retrieved from <https://vasbiedriba.files.wordpress.com/2015/06/par-pasc481kumiem-lai-samazinc481tu-skolc493nu-ar-zemiem-mc481cc4abbu-sasniegumiem-daudzumu-vispc481rc493jc481-izglc4abtc4abbc481.doc>
- Informatīvais ziņojums "Par situāciju skolēnu sekmībā vispārējā izglītībā"* (2012). Retrieved from <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40245242>

- Mācību gada atkārtošana obligātās izglītības posmā Eiropā: normatīvais regulējums un statistika* (2011). Retrieved from http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/126LV.pdf
- Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumi Nr. 591 “Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi”*. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/id/277597-kartiba-kada-izglitotajamie-tiek-uznemti-visparejas-izglitibas-iestades-un-specialajas-pirmsskolas-izglitibas-grupas>
- Ministru kabineta 2017. gada 12. septembra noteikumi Nr. 545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā”*. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/id/293496-noteikumi-par-instituciju-sadarbibu-bernu-tiesibu-aizsardziba>
- Otrgadniecība izglītības iestādēs, kas īsteno vispārējās pamatizglītības programmas Latvijā* (2016). Retrieved from: https://ikvd.gov.lv/assets/files/Publikācijas/Ziņojums_otrgadnieciba.pdf
- Overcoming Exclusion through Inclusive Approaches in Education Conceptual Paper A Challenge & A Vision* (2003). Retrieved from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001347/134785e.pdf>
- Skolēnu labklājība Latvijā starptautiskā salīdzinājumā – OECD PISA 2015 jaunākie rezultāti un secinājumi* (2017). Retrieved from https://www.ipi.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/ipi/Publikācijas/Skolenu_labklajiba_Latvija_PISA_2015_pirmie_rezultati_19_04_2017.pdf
- Ястребов, Г., Бессуднов, А., Пинская, М., & Косарецкий, С. (2013). *Проблема контекстуализации образовательных результатов: школы, социальный состав учащихся и уровень депривации территорий*. Retrieved from https://vo.hse.ru/data/2014/08/04/1314336567/2013-4_Yastrebov.pdf